

O‘ZBEKISTON SUG‘URTA BOZORI

VOL. 3 ISS:4 (2026)

INSURANCE MARKET OF UZBEKISTAN

СТРАХОВОЙ РЫНОК УЗБЕКИСТАНА

INSURANCE

TOSHKENT DAVLAT
IQTISODIYOT UNIVERSITETI

TASHKENT STATE
UNIVERSITY OF ECONOMICS

№	MUNDARIJA	Page
1.	SANOAT KORXONALARIDA MAHSULOT SIFATINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING USLUBIY ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH <i>Baytanov O'ralboy Miraqul o'g'li</i>	4
2.	QO'SHILGAN QIYMAT SOLIG'NING XORIJ TAJRIBASI VA UNI O'ZBEKISTONDA QO'LLASH ISTIQBOLLARI <i>Bobomurodov Abdurasul</i>	7
3	KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI YASHIL IQTISODIYOT TAMOYILLARI ASOSIDA BARQAROR RIVOJLANTIRISH <i>Ruziyev Oybek Abdimuminovich, Karimov Erkin Yusubovich</i>	10

“O‘ZBEKISTON SUG‘URTA BOZORI” JURNALI TAHRIR KENGASHI A‘ZOLARI

1. Teshabayev To‘lqin Zakirovich (Kengash raisi. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti rektori, i.f.d. prof.).
2. Fayziyev Orifjon Olimovich (Kengash raisi o‘rinbosari, Istiqbolli loyihalar milliy agentligi direktor o‘rinbosari).
3. Azimov Rustam Sadikovich (O‘zbekinvest eksport-import sug‘urta kompaniyasi AJ Bosh direktori, i.f.d. prof.).
4. Mehmonov Sultonali Umaraliyevich (Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti prorektori, i.f.d., prof.).
5. Abduraxmonova Gulnora Qalandarovna (Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti prorektori, i.f.d. prof.).
6. Xudoyqulov Sadirdin Karimovich (TDIU huzuridagi “O‘zbekiston iqtisodiyotini rivojlantirishning ilmiy asoslari va muammolari” ilmiy tadqiqot markazi direktori).
7. Xalilov Oybek Nasirovich (O‘zbekiston sug‘urta bozori professional ishtirokchilari Uyushmasi Kengash raisi).
8. Qo‘ldoshev Qamariddin Mansurovich (TDIU “Sug‘urta ishi” kafedrasida professori, i.f.d., Bosh muharrir).
9. Zaynalov Jahongir Rasulovich (Samarqand iqtisodiyot va servis instituti “Moliya” kafedrasida mudiri, i.f.d. prof.).
10. Shennayev Xo‘jayor Musurmanovich (TDIU “Sug‘urta ishi” kafedrasida mudiri, DSc, prof.).
11. Boyev Habibullo Ismoilovich (TDIU “Soliq va soliqqa tortish” kafedrasida professori, i.f.d.).
12. Nurullayev Abdulaziz Sirojiddinovich (TDIU “Sug‘urta ishi” kafedrasida dotsenti, i.f.d.).
13. Merident Randles (FSA, MAAA. Prinsipal & Consulting Actuary. Senior Consultant, UNDP-Milliman Global Actuarial Initiative).
14. Ong Xie (FIA, FSAS. Program Manager, UNDP-Milliman Global Actuarial Initiative. Pronouns: She/Her).
15. Yadgarov Akram Akbarovich (TDIU “Yashil iqtisodiyot” kafedrasida professori, i.f.d.).
16. Yuldashev Obiddin Toshmurzayevich (TDIU magistratura dekan muovini, i.f.d.).
17. Maxmudov Akbar Abduxamidovich (Toshkent ijtimoiy innovatsiya universiteti rektori, PhD, dotsent).
18. Axrorov Zarif Oripovich (TDIU Samarqand filiali “Moliya, soliq va bank ishi” kafedrasida mudiri, i.f.d., dotsent).
19. Qurbonov Xayrulla Abdurasulovich (TDIU Xalqaro va milliy reytinglar bilan ishlash bo‘limi boshlig‘i, i.f.n. dots.).
20. Raxmatullayev Botirjon Abduxamidovich (Toshkent xalqaro moliyaviy boshqaruv va texnologiyalar universiteti. Akademik faoliyat bo‘yicha prorektor PhD, dotsent).
21. Musaxonzoda Ikromjon Sobirxon o‘g‘li (TMC institute “Milliy ta‘lim yo‘nalishlari akademik faoliyat va ilmiy ishlar” bo‘yicha prorektor, PhD).
22. Hasanov Xayrulla Nasrullayevich (TDIU Besh tashabbus markazi bo‘lim boshlig‘i, PhD).
23. Kenjayev Ilxom G‘iyozovich (TDIU magistratura dekan muovini, PhD, dots.).
24. Imomov Hamdilla Hamdamovich (TDIU “Korporativ moliya va qimmatli qog‘ozlar” kafedrasida professor v.b., i.f.n.).
25. Baratova Dinara Alisherovna (TDIU “Sug‘urta ishi” kafedrasida dotsenti, PhD. Tahririyat kengashi kotibi).
26. Agzamov Avazxon Talgatovich (TDIU “Soliq va soliqqa tortish” kafedrasida professori, PhD).
27. Nomozova Qumri Isoyevna (Bank moliya akademiyasi dotsenti, PhD).
28. Xamdamov Shoh-Jaxon Raxmat o‘g‘li (TDIU “Korporativ moliya va qimmatli qog‘ozlar” kafedrasida dotsenti, PhD).
29. Maxmudov Samariddin Baxriddinovich (“Ma‘mun” universiteti “Iqtisodiyot” kafedrasida dotsenti, PhD).
30. Abduturapova Dildora Farxodjon qizi (“Ilmiy tadqiqot faoliyatini tashkil etish” bo‘limi bosh mutaxassisi, PhD).
31. Abdusattarova Dildora Baxodirovna (TDIU “Soliq va soliqqa tortish kafedrasida” dotsenti).
32. Nosirov Jasur Tursunpulotovich (Toshkent xalqaro moliyaviy boshqaruv va texnologiyalar universiteti “Akademik faoliyat va registrator” departamenti rahbari, PhD, dotsent).
33. Adilova Gulnur Jorabayevna (TDIU “Sug‘urta ishi” kafedrasida dotsenti, PhD.).
34. Malikova Dilrabo Mo‘minovna, (TDIU Samarqand filiali "Moliya, soliq va bank ishi" kafedrasida dotsenti, PhD).
35. Bobomurotova Manzura Panji qizi (TDIU “Soliq va soliqqa tortish” kafedrasida assistenti, PhD).

KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI YASHIL IQTISODIYOT TAMOIYILLARI ASOSIDA BARQAROR RIVOJLANTIRISH

Ruziyev Oybek Abdumuminovich

Denov tadbirkorlik va pedagogika institute i.f.f.d, dotsent
Email: oybekroziyev@gmail.com

Karimov Erkin Yusubovich

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti tayanch doktoranti
Email: enrike_2004@mail.ru
ORCID: 0009-0001-8338-7946

Annotatsiya: Mazkur maqolada kichik tadbirkorlik subyektlarini yashil iqtisodiyot tamoyillari asosida barqaror rivojlantirishning nazariy va amaliy jihatlarini tadqiq etilgan. Yashil iqtisodiyotning mazmun-mohiyati, uning kichik biznes faoliyatidagi o'ri va hamda ekologik barqarorlikni ta'minlashdagi ahamiyati tahlil qilingan. Shuningdek, energiya samaradorligi, qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish, chiqindilarni boshqarish va ekologik innovatsiyalarni joriy etish orqali kichik tadbirkorlik subyektlarining raqobatbardoshligini oshirish imkoniyatlari o'rganilgan. Tadqiqot natijasida yashil iqtisodiyot tamoyillarini kichik biznes faoliyatiga integratsiya qilish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: yashil iqtisodiyot, kichik tadbirkorlik, barqaror rivojlanish, ekologik innovatsiyalar, energiya samaradorligi, qayta tiklanuvchi energiya, ekologik boshqaruv.

Abstract: This article examines the theoretical and practical aspects of the sustainable development of small business entities based on the principles of the green economy. It analyzes the essence of the green economy, its role in the activities of small enterprises, and its significance in ensuring environmental sustainability. Furthermore, the study explores the opportunities to enhance the competitiveness of small business entities through improving energy efficiency, utilizing renewable energy sources, implementing effective waste management practices, and introducing eco-friendly innovations. Based on the research findings, practical recommendations have been developed for integrating green economy principles into the activities of small business entities.

Keywords: green economy, small business, sustainable development, eco-innovations, energy efficiency, renewable energy, environmental management.

Абстрактный: В данной статье исследованы теоретические и практические аспекты устойчивого развития субъектов малого предпринимательства на основе принципов зеленой экономики. Проанализированы сущность зеленой экономики, ее роль в деятельности малого бизнеса, а также значение в обеспечении экологической устойчивости. Кроме того, рассмотрены возможности повышения конкурентоспособности субъектов малого предпринимательства за счет повышения энергоэффективности, использования возобновляемых источников энергии, эффективного управления отходами и внедрения экологических инноваций. По результатам исследования разработаны практические рекомендации по интеграции принципов зеленой экономики в деятельность субъектов малого предпринимательства.

Ключевые слова: зеленая экономика, малое предпринимательство, устойчивое развитие, экологические инновации, энергоэффективность, возобновляемые источники энергии, экологическое управление.

Kirish (Введение/Introduction).

XXI asrda iqtisodiy rivojlanish va ekologik muhofaza o'rtasidagi muvozanatni ta'minlash global ahamiyat kasb etayotgan dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Dunyo miqyosida sanoatlashtirish jarayonlarining jadallashuvi, tabiiy resurslarning kamayishi, atrof-muhitning ifloslanishi va iqlim o'zgarishi iqtisodiy faoliyatning yangi modelini shakllantirish zaruratini yuzaga keltirdi. Natijada yashil iqtisodiyot konsepsiyasi iqtisodiy siyosatning ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylandi.

BMT ekspertlarining ta'kidlashicha, yashil iqtisodiyot inson farovonligini oshirish va ijtimoiy tenglikni ta'minlash bilan birga ekologik xavflar hamda resurslar tanqisligini sezilarli darajada kamaytirishga xizmat qiladi. Shu nuqta nazaridan, yashil iqtisodiyot iqtisodiy o'sishning ekologik va ijtimoiy jihatdan mas'uliyatli modelini ifodalaydi.

Kichik tadbirkorlik subyektlari iqtisodiyotning eng faol va moslashuvchan bo'g'ini hisoblanadi. Ular yangi ish o'rinlarini yaratish, aholi daromadlarini oshirish, innovatsiyalarni joriy etish va raqobat muhitini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Shu bilan birga, ularning faoliyatida energiya iste'moli, suv resurslaridan foydalanish va chiqindilar hosil bo'lishi bilan bog'liq ekologik muammolar ham mavjud.

Jahon iqtisodiyotida ekologik muammolarning kuchayishi, tabiiy resurslarning cheklanganligi va iqlim o'zgarishi sharoitida iqtisodiy rivojlanishning yangi modeli sifatida yashil iqtisodiyot konsepsiyasi shakllanmoqda. Yashil iqtisodiyot iqtisodiy o'sishni ta'minlash bilan birga atrof-muhitga salbiy ta'sirni kamaytirish, resurslardan oqilona

foydalanish hamda kelajak avlodlar manfaatlarini himoya qilishga qaratilgan.

Bugungi kunda kichik tadbirkorlik subyektlari mamlakat iqtisodiyotining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Ular yalpi ichki mahsulotni shakllantirish, aholi bandligini ta'minlash va innovatsion faoliyatni rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Shu bilan birga, kichik biznes faoliyati natijasida energiya sarfi, chiqindilar hosil bo'lishi va ekologik yuklamalar ham yuzaga keladi. Shuning uchun kichik tadbirkorlik subyektlarini yashil iqtisodiyot tamoyillari asosida rivojlantirish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

O'zbekiston Respublikasida ham yashil iqtisodiyotga o'tish bo'yicha keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. 2019–2030-yillarga mo'ljallangan "Yashil iqtisodiyotga o'tish strategiyasi"da energiya samaradorligini oshirish, qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanishni kengaytirish hamda ekologik toza texnologiyalarni joriy etish ustuvor yo'nalish sifatida belgilangan.

Mazkur maqolaning maqsadi kichik tadbirkorlik subyektlarini yashil iqtisodiyot tamoyillari asosida barqaror rivojlantirishning nazariy asoslarini o'rganish, mavjud muammolarni aniqlash va amaliy takliflar ishlab chiqishdan iborat.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili (Обзор литературы/Literature review).

So'nggi yillarda dunyo iqtisodiyotida ekologik barqarorlikni ta'minlash, resurslardan oqilona foydalanish hamda iqtisodiy o'sishni atrof-muhit muhofazasi bilan uyg'unlashtirish masalalari dolzarb ilmiy

yo'nalishlardan biriga aylandi. Ushbu jarayonlarda yashil iqtisodiyot konsepsiyasi kichik tadbirkorlik subyektlarining raqobatbardoshligini oshirish, energiya va resurslardan samarali foydalanish hamda innovatsion faoliyatni rivojlantirishning muhim omili sifatida e'tirof etilmoqda [1].

Birlashgan Millatlar Tashkilotining Atruf-muhit dasturi (UNEP) tadqiqotlarida yashil iqtisodiyot inson farovonligini oshirish bilan bir qatorda ekologik xavflarni kamaytirishga xizmat qiluvchi iqtisodiy model sifatida tavsiflanadi. Mazkur yondashuvda kichik biznes korxonalarini ekologik innovatsiyalarni joriy etish, chiqindilarni kamaytirish va qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish orqali barqaror rivojlanishning asosiy ishtirokchilaridan biri sifatida qaraladi [2].

Iqtisodiy Hamkorlik va Taraqqiyot Tashkiloti (OECD) ekspertlari yashil o'sish siyosatini amalga oshirishda kichik va o'rta biznes subyektlarini moliyaviy rag'batlantirish, ekologik standartlarni joriy etish hamda yashil investitsiyalarni kengaytirish zarurligini ta'kidlaydilar. Tadqiqotlarda ekologik innovatsiyalar korxonalar samaradorligini oshirish bilan birga ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirishi ilmiy asoslangan [3].

Jahon banki tomonidan o'tkazilgan tadqiqotlarda rivojlanayotgan mamlakatlarda kichik tadbirkorlik subyektlari yashil texnologiyalarni joriy etishda moliyalashtirish, texnologik infratuzilma va malakali mutaxassislar yetishmasligi kabi muammolarga duch kelayotgani qayd etilgan. Shu bilan birga, davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash mexanizmlarining rivojlantirilishi yashil biznesning barqaror o'sishiga sezilarli ta'sir ko'rsatishi isbotlangan [4].

BMTning Barqaror rivojlanish maqsadlari doirasida olib borilgan tadqiqotlarda kichik biznesning ekologik mas'uliyatini oshirish, energiya samaradorligini kuchaytirish hamda uglerod chiqindilarini kamaytirishga qaratilgan investitsiyalarni rag'batlantirish muhim yo'nalish sifatida belgilangan. Ayniqsa, SDG 8, SDG 9, SDG 12 va SDG 13 maqsadlari kichik tadbirkorlikni yashil iqtisodiyot tamoyillari asosida rivojlantirish bilan bevosita bog'liq hisoblanadi [5].

Xalqaro Moliya Korporatsiyasi (IFC) hisobotlarida kichik biznes uchun yashil moliyalashtirish instrumentlari, ekologik kreditlar va "yashil" investitsiya loyihalarini iqtisodiy samaradorlikni oshirish bilan birga korxonalarining xalqaro bozorlardagi raqobatbardoshligini kuchaytirishi ko'rsatib berilgan [6].

O'zbekistonda ham yashil iqtisodiyotga o'tish strategiyasi doirasida kichik tadbirkorlikni ekologik innovatsiyalar asosida rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Xususan, "Yashil iqtisodiyotga o'tish strategiyasi – 2030"da energiya samaradorligini oshirish, qayta tiklanuvchi energiya manbalarini keng joriy etish hamda tadbirkorlik subyektlarini ekologik loyihalarni amalga oshirishga rag'batlantirish ustuvor vazifalar sifatida belgilangan [7].

So'nggi ilmiy tadqiqotlarda yashil tadbirkorlik (green entrepreneurship) tushunchasi alohida yo'nalish sifatida rivojlanmoqda. Mazkur konsepsiyaga ko'ra, kichik biznes subyektlari ekologik mas'uliyatni iqtisodiy manfaatlar bilan uyg'unlashtirish orqali uzoq muddatli barqaror rivojlanishga erishishi mumkin. Shu bilan birga, raqamli texnologiyalar, "yashil" innovatsiyalar va aylanma iqtisodiyot (circular economy) tamoyillarini qo'llash kichik biznesning samaradorligini oshirishga xizmat qilishi ilmiy jihatdan asoslangan [8].

Yuqoridagi ilmiy manbalar tahlili shuni ko'rsatadiki, kichik tadbirkorlik subyektlarini yashil iqtisodiyot tamoyillari asosida rivojlantirish bo'yicha xorijiy tadqiqotlar yetarli darajada shakllangan bo'lsa-da, O'zbekiston sharoitida ushbu jarayonni iqtisodiy baholash, statistik monitoring qilish, yashil indikatorlar tizimini ishlab chiqish hamda davlat qo'llab-quvvatlash mexanizmlarining samaradorligini kompleks baholash masalalari qo'shimcha ilmiy izlanishlarni talab etadi [9].

Tadqiqotni amalga oshirishda foydalanilgan usullar (Методы /Methods).

Mazkur tadqiqotda kichik tadbirkorlik subyektlarini yashil iqtisodiyot tamoyillari asosida barqaror rivojlantirishning nazariy va amaliy jihatlarini o'rganishda kompleks ilmiy yondashuvlardan foydalanildi. Tadqiqotning metodologik asosini yashil iqtisodiyot, barqaror rivojlanish va tadbirkorlik faoliyatiga oid zamonaviy ilmiy konsepsiyalar hamda xalqaro tashkilotlarning metodik tavsiyalari tashkil etdi.

Tadqiqot jarayonida ilmiy abstraksional, tahlil va sintez, induksiya va deduksiya, qiyosiy tahlil, tizimli yondashuv hamda statistik tahlil usullaridan foydalanildi. Xususan, O'zbekiston Respublikasida kichik tadbirkorlikni rivojlantirish va yashil iqtisodiyotga o'tish bo'yicha amalga oshirilayotgan islohotlar xalqaro tajriba bilan qiyosiy tahlil qilindi. Shuningdek, iqtisodiy, ekologik va ijtimoiy ko'rsatkichlar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik tizimli yondashuv asosida baholandi.

Tadqiqotning axborot bazasini O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari, davlat statistika ma'lumotlari, xalqaro tashkilotlar (BMT,

UNEP, OECD, Jahon banki, IFC) hisobotlari, ilmiy maqolalar hamda monografiyalari tashkil etdi. Olingan natijalarni umumlashtirishda mantiqiy tahlil va ilmiy xulosalash usullaridan foydalanildi.

Mazkur tadqiqotni tayyorlash jarayonida sun'iy intellekt texnologiyalaridan ilmiy axborotlarni tizimlashtirish, matnning uslubiy sifatini yaxshilash hamda ilmiy tahrirlash jarayonlarida yordamchi vosita sifatida qisman foydalanildi. Biroq tadqiqotning ilmiy g'oyasi, metodologiyasi, tahlillari, xulosalari va mualliflik pozitsiyasi to'liq muallif tomonidan mustaqil ishlab chiqildi va shakllantirildi.

Tahlil va natijalarlar (Анализ и результаты/Analysis and results).

Jahon amaliyoti shuni ko'rsatmoqdaki, kichik tadbirkorlik subyektlarining yashil iqtisodiyot tamoyillari asosida faoliyat yuritishi nafaqat ekologik barqarorlikni ta'minlaydi, balki ishlab chiqarish samaradorligi va korxonalarining iqtisodiy raqobatbardoshligini ham oshiradi. Xususan, energiya tejamoq texnologiyalarni joriy etish, qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish, resurslarni tejash hamda chiqindilarni qayta ishlash korxonalarining ishlab chiqarish xarajatlarini sezilarli darajada kamaytiradi.

O'zbekiston sharoitida kichik tadbirkorlik subyektlarida yashil iqtisodiyot tamoyillarini keng joriy etish uchun muayyan imkoniyatlar mavjud. Biroq tahlillar shuni ko'rsatadiki, ekologik innovatsiyalarni moliyalashtirish imkoniyatlarining cheklanganligi, zamonaviy texnologiyalarning yuqori qiymati, malakali mutaxassislar yetishmasligi hamda yashil moliyalashtirish mexanizmlarining yetarli darajada rivojlanmaganligi ushbu jarayonning asosiy to'siqlari hisoblanadi.

Tadqiqot davomida kichik tadbirkorlik subyektlarining barqaror rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillar uch guruhga ajratildi. Birinchi guruh iqtisodiy omillar bo'lib, ularga investitsiyalar hajmi, moliyaviy resurslardan foydalanish imkoniyati, soliq imtiyozlari va davlat qo'llab-quvvatlashi kiradi. Ikkinchi guruh ekologik omillar bo'lib, energiya samaradorligi, resurslardan oqilona foydalanish, atmosfera chiqindilarini kamaytirish hamda ekologik standartlarga rioya qilishni o'z ichiga oladi. Uchinchi guruh esa institutsional omillar bo'lib, normativ-huquqiy baza, yashil moliyalashtirish infratuzilmasi, raqamli texnologiyalar va innovatsion boshqaruv tizimlari bilan tavsiflanadi.

Tahlil natijalariga ko'ra, yashil iqtisodiyot tamoyillarini faol qo'llayotgan korxonalarda resurslardan foydalanish samaradorligi ortishi, energiya xarajatlarining kamayishi, ekologik xavflarning pasayishi hamda mahsulotlarning ichki va tashqi bozorlardagi raqobatbardoshligi oshishi kuzatiladi. Bundan tashqari, xalqaro ekologik standartlarga mos ishlab chiqarish eksport salohiyatini kengaytirish va investitsion jozibadorlikni oshirishga xizmat qiladi.

Tadqiqot natijalari asosida kichik tadbirkorlik subyektlarini yashil iqtisodiyot tamoyillari asosida rivojlantirishning konseptual modeli ishlab chiqildi. Mazkur model o'zaro bog'liq beshta asosiy yo'nalishni qamrab oladi:

- yashil investitsiyalar va imtiyozli moliyalashtirish tizimini rivojlantirish;
- energiya va resurs tejoychi texnologiyalarni joriy etishni rag'batlantirish;
- raqamli boshqaruv va ekologik monitoring tizimlarini keng qo'llash;
- ekologik sertifikatlashtirish hamda xalqaro standartlarni joriy etish;
- tadbirkorlarning ekologik bilim va kompetensiyalarini oshirish.

Mazkur yo'nalishlarning kompleks amalga oshirilishi kichik tadbirkorlik subyektlarining iqtisodiy samaradorligini oshirish, ekologik xavflarni kamaytirish va barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, yashil iqtisodiyot tamoyillarining amaliyotga izchil tatbiq etilishi mamlakatda innovatsion iqtisodiyotni rivojlantirish, yangi ish o'rinlarini yaratish va tabiiy resurslardan samarali foydalanishni ta'minlashning muhim omillaridan biri hisoblanadi.

Xulosa va takliflar (Выводы и предложения/Conclusion).

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, kichik tadbirkorlik subyektlarini yashil iqtisodiyot tamoyillari asosida rivojlantirish iqtisodiy o'sish, ekologik barqarorlik va ijtimoiy farovonlikni ta'minlashning muhim omillaridan biridir. Yashil texnologiyalarni joriy etish, resurslardan oqilona foydalanish, energiya samaradorligini oshirish hamda ekologik innovatsiyalarni keng tatbiq etish korxonalarining ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirish, raqobatbardoshligini oshirish va uzoq muddatli barqaror rivojlanishini ta'minlashga xizmat qiladi.

Tahlillar O'zbekistonda yashil iqtisodiyot tamoyillarini kichik tadbirkorlik faoliyatiga tatbiq etish bo'yicha muayyan institutsional va huquqiy asoslar yaratilganini ko'rsatdi. Biroq yashil moliyalashtirish instrumentlarining cheklanganligi, zamonaviy ekologik texnologiyalarning yuqori qiymati, tadbirkorlarning ekologik bilim va ko'nikmalarining yetarli darajada shakllanmaganligi hamda ekologik

ko'rsatkichlarni baholash tizimining takomillashmaganligi ushbu jarayonning samaradorligini pasaytiruvchi asosiy omillar hisoblanadi.

Tadqiqot natijalaridan kelib chiqib quyidagi takliflar ishlab chiqildi:

1. Kichik tadbirkorlik subyektlari uchun energiya tejamkor va ekologik toza texnologiyalarni joriy etishga yo'naltirilgan imtiyozli kreditlar hamda yashil investitsiyalar hajmini kengaytirish.

2. Yashil iqtisodiyot tamoyillarini joriy etayotgan tadbirkorlik subyektlari uchun soliq va bojxona imtiyozlarini takomillashtirish hamda davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini kengaytirish.

3. Korxonalarda resurslardan foydalanish samaradorligi, energiya sarfi, karbon chiqindilari va chiqindilarni qayta ishlash darajasini baholovchi indikatorlar tizimini ishlab chiqish hamda ularni statistik monitoring amaliyotiga joriy etish.

4. Kichik tadbirkorlik subyektlarida raqamli texnologiyalar, ekologik menejment tizimlari va xalqaro ekologik standartlarni (ISO 14001 va boshqa tegishli standartlar) bosqichma-bosqich joriy etishni rag'batlantirish.

5. Tadbirkorlarning yashil iqtisodiyot, ekologik innovatsiyalar va barqaror biznes yuritish bo'yicha bilim hamda ko'nikmalarini oshirishga qaratilgan o'quv dasturlari va maslahat xizmatlarini kengaytirish.

6. Yashil iqtisodiyotni rivojlantirish samaradorligini baholash uchun kichik tadbirkorlik subyektlari faoliyatiga oid ekologik va iqtisodiy ko'rsatkichlarni o'zaro integratsiyalashgan statistik monitoring tizimini shakllantirish.

Xulosa qilib aytganda, kichik tadbirkorlik subyektlarida yashil iqtisodiyot tamoyillarining izchil joriy etilishi iqtisodiy samaradorlikni oshirish, ekologik xavfsizlikni mustahkamlash, resurslardan oqilona foydalanishni ta'minlash hamda mamlakatning barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Mazkur takliflarni amaliyotga tatbiq etish yashil tadbirkorlikni rivojlantirish, investitsion jozibadorlikni oshirish va milliy iqtisodiyotning xalqaro raqobatbardoshligini mustahkamlashga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar (Литературы/ References):

1. United Nations. The Sustainable Development Goals Report 2024. New York: United Nations, 2024.
2. United Nations Environment Programme (UNEP). Global Environment Outlook (GEO-7): Summary for Policymakers. Nairobi: UNEP, 2025.
3. OECD. SME and Entrepreneurship Outlook 2023. Paris: OECD Publishing, 2023.
4. World Bank. World Development Report 2024: The Middle-Income Trap. Washington, DC: World Bank, 2024.
5. United Nations. The Sustainable Development Goals Report 2023: Special Edition. New York: United Nations, 2023.
6. International Finance Corporation (IFC). IFC Annual Report 2024: Creating Markets, Creating Opportunities. Washington, DC: IFC, 2024.
7. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. 2030-yilgacha O'zbekiston Respublikasining "Yashil iqtisodiyot"ga o'tish strategiyasini tasdiqlash to'g'risida. PF-436-son Farmon, 2022.
8. OECD. Financing SMEs and Entrepreneurs 2024: An OECD Scoreboard. Paris: OECD Publishing, 2024.
9. World Bank. Global Economic Prospects. Washington, DC: World Bank, January 2025.